

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 4/2569)

กสม. เผยโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสาโดยบริษัททุนไทยใน สปป. ลาว

เสี่ยงส่งผลกระทบต่อข้ามพรมแดน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งแก้ไข

- ตรวจสอบกรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ กอ.รมน.ภาค 4 สน. ละเมิดสิทธิผู้ถูกควบคุมตัวในศูนย์ซักถาม

และปรับปรุงระบบกล้องวงจรปิดให้ตรวจสอบได้

วันศุกร์ที่ 30 มกราคม 2569 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายสันต์ ภัยหลิกดิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายภาณุวัฒน์ ทองสุข รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 4/2569 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. เผยโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสาโดยบริษัททุนไทยใน สปป. ลาว เสี่ยงส่งผลกระทบต่อข้ามพรมแดนในพื้นที่จังหวัดน่าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งแก้ไข

นายสันต์ ภัยหลิกดิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากคณะทำงานติดตามความรับผิดชอบของการลงทุนข้ามพรมแดน (ETOs Watch Coalition) เมื่อเดือนมิถุนายน 2566 ระบุว่า จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน พบว่าการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสา ขนาด 1,878 เมกะวัตต์ ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองหงสาและเมืองเงิน แขวงไชยบุรี สปป. ลาว ใกล้กับชายแดนประเทศไทย และเป็นการร่วมทุนระหว่างบริษัทเอกชนสัญชาติไทยแห่งหนึ่ง (ผู้ถูกร้องที่ 1) (ร้อยละ 40) บริษัทเอกชนสัญชาติไทยแห่งที่สอง (ผู้ถูกร้องที่ 2) (ร้อยละ 40) และรัฐวิสาหกิจลาวโฮลคิง (ร้อยละ 20) โดยมีธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 9 แห่งเป็นผู้สนับสนุนทุน นั้น สร้างมลพิษต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หลายหมู่บ้าน เช่น มีหมอกควันดำ ฝุ่น PM2.5 ใบบัวไหม้ ใบหม่อนเหลืองมีจุดดำ เมื่อฝนตกชาวบ้านคันตามผิวหนังและตาเปลี่ยนเป็นสีแดง วัวคัมน้ำจากแหล่งน้ำแล้วตาย ผลตรวจสุขภาพของชาวบ้านพบมีรอยหรือจุดในปอดเป็นต้น นอกจากนี้ โรงไฟฟ้าถ่านหินยังเป็นแหล่งปล่อยสารพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ อาทิ โรคมะเร็ง จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาแยกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรก กรณีการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสา สปป. ลาว ของบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านหรือไม่ เห็นว่า โรงไฟฟ้าฯ เริ่มเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ตั้งแต่ปี 2558 แม้การดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าฯ ของบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสอง ได้ปฏิบัติตามกฎหมายของ สปป. ลาว โดยติดตั้งระบบควบคุมมลพิษที่มีประสิทธิภาพสูงแล้วก็ตาม แต่มลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงไฟฟ้าฯ อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในจังหวัดน่านได้ อีกทั้งข้อมูลการป่วยรุนแรงของประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจและพบมากในช่วงที่มีหมอกควันรุนแรง ประกอบกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า มลพิษที่เคลื่อนที่ได้ไกล เช่น ก๊าซกรดและสารปรอท

ได้ถูกลบล้างและมีความเสี่ยงจากการตกสะสมในพื้นที่จังหวัดน่าน และเมื่อพิจารณาจากบริบทของพื้นที่พบว่าโรงไฟฟ้าฯ ของบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองตั้งอยู่ห่างจากชายแดนไทยเพียง 34 กิโลเมตร เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีความเชื่อมโยงกับสารปรอท โดยไม่พบแหล่งกำเนิดอื่นในรัศมีที่ส่งผลกระทบได้ และยังไม่มีการติดตั้งระบบหรืออุปกรณ์ดักจับสารปรอทก่อนปล่อยสู่บรรยากาศและแหล่งน้ำ ในชั้นนี้ เห็นว่าการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสาใน สปป. ลาว ของบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดผลกระทบข้ามพรมแดนต่อประชาชนในจังหวัดน่านและพื้นที่ใกล้เคียง

ประเด็นที่สอง กรณีการลงทุนข้ามพรมแดนในการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินหงสาใน สปป. ลาว ของบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบหรือไม่ เห็นว่า โครงการโรงไฟฟ้าฯ เป็นการลงทุนข้ามพรมแดนขนาดใหญ่ที่ผูกพันกับหลายภาคส่วนของไทย มีบริษัทผู้ถูกร้องที่ 1 และที่ 2 เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่รับซื้อไฟฟ้าและกำกับดูแลการเดินเครื่องและบำรุงรักษา ทำให้รัฐบาลไทยมีความรับผิดชอบภายใต้พันธกรณีเหนืออาณาเขตเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม

การให้สินเชื่อกองธนาการพาณิชย์ในประเทศไทยทั้ง 9 แห่ง เกิดขึ้นก่อนปี 2562 ซึ่งเป็นปีที่ธนาคารพาณิชย์เริ่มกำหนดแนวทางการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ และก่อนการออกหลักการธนาการเพื่อความยั่งยืนอย่างเป็นทางการของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยในปี 2566 บริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองได้นำหลักการชี้แนะแห่งสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UNGPs) และการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) ไปปรับใช้ในเชิงภาพรวมของบริษัทโดยสมัครใจ อย่างไรก็ตาม การไม่จัดทำ HRDD และไม่เปิดเผยข้อมูลรายละเอียดผลกระทบเชิงลบเป็นรายโครงการ โดยเฉพาะโครงการโรงไฟฟ้าฯ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย อาจเป็นการขาดความโปร่งใสอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งรัฐไทยต้องรับผิดชอบและกำกับดูแลให้บริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองที่ไปลงทุนใน สปป. ลาว ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชน ไม่ก่อมลพิษข้ามพรมแดนและละเมิดสิทธิในสุขภาพของประชาชน ในชั้นนี้ จึงเห็นว่าการลงทุนข้ามพรมแดนโครงการโรงไฟฟ้าฯ มีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองมีหน้าที่ยึดถือมาตรฐานสูงสุดระหว่างกฎหมายของประเทศผู้ลงทุน สัญชาติไทยและของประเทศที่ตั้งโครงการคือ สปป. ลาว ต้องใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่เข้มงวดกว่า เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินโครงการไม่ก่อให้เกิดมลพิษข้ามแดน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2569 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะต่อบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองแห่ง และ กฟผ. ในฐานะผู้ร่วมลงทุนและผู้รับซื้อไฟฟ้า ให้ยึดถือมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่เข้มงวดที่สุด เพื่อให้มั่นใจว่าการปล่อยมลพิษจากโครงการโรงไฟฟ้าฯ จะไม่ส่งผลกระทบข้ามพรมแดน โดยดำเนินการติดตั้งระบบตรวจวัดสารปรอทอย่างถาวรและต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลมลพิษรายวัน และรายงานค่าความเข้มข้นมลสารจากปล่องโรงไฟฟ้าสู่สาธารณชนและหน่วยงานไทยเป็นรายชั่วโมงหรือรายวันผ่านเว็บไซต์ที่เข้าถึงได้ง่าย และให้จัดตั้งกองทุนเฝ้าระวังสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนงบประมาณให้แก่หน่วยงาน

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องและให้ภาคประชาชนในจังหวัดน่านมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการใช้งบประมาณของกองทุนด้วย รวมทั้งให้ปฏิบัติตามหลักการ UNGPs โดยมีกระบวนการ HRDD ของโครงการโรงไฟฟ้าฯ ที่ต้องระบุนการเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดจากการประกอบธุรกิจโครงการโรงไฟฟ้าฯ โดยเฉพาะผลกระทบต่อจังหวัดน่าน และให้จัดทำรายงาน HRDD 3 ภาษา ได้แก่ อังกฤษ ลาว และไทย และเผยแพร่ให้ประชาชนในพื้นที่เข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งให้มีช่องทางสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าฯ ตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP)

ทั้งนี้ ให้บริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองแห่งร่วมกับจังหวัดน่าน สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ใช้กลไกคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและเฝ้าระวังมลพิษทางสิ่งแวดล้อม จังหวัดน่าน โดยพัฒนาระบบเทคโนโลยีและการแจ้งเตือนภัยความผิดปกติของค่ามลพิษที่เชื่อมโยงข้อมูลภาคประชาชนเข้ากับระบบของภาครัฐ รวมทั้งเฝ้าระวังห่วงโซ่อาหารและการฟื้นฟูระบบนิเวศ โดยมีมาตรการเฝ้าระวังการสะสมของสารปรอทในอาหารอย่างต่อเนื่อง และมีแผนปฏิบัติการปรับปรุงดินควบคู่ไปกับแผนการฟื้นฟูคุณภาพดินในระยะยาว

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการ สรุปได้ดังนี้

(1) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ เร่งจัดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศเพิ่มเติมในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสะสมของมลพิษ และให้มีคณะกรรมการร่วมเพื่อการตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐ นักวิชาการท้องถิ่น และตัวแทนชุมชนร่วมสังเกตการณ์การเก็บตัวอย่าง การสอบเทียบเครื่องมือ และการรับรองความถูกต้องของข้อมูล

(2) ให้ธนาคารแห่งประเทศไทย พิจารณาใช้มาตรการให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งที่ให้สินเชื่อลงทุนพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าฯ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กำหนดนโยบายสินเชื่อที่ยั่งยืนแบบผูกพันทางกฎหมาย โดยออกหลักเกณฑ์ให้มีนโยบายระงับหรือถอนสินเชื่อ เนื่องจากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่แก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และกำหนดให้การปล่อยสินเชื่อแก่โครงการลงทุนข้ามพรมแดนที่มีความเสี่ยงสูง ต้องทบทวนหรือปรับปรุงกระบวนการ HRDD ของลูกหนี้อย่างสม่ำเสมอ มีช่องทางการรับข้อร้องเรียน และต้องรายงานการเยียวยาต่อธนาคารแห่งประเทศไทย

(3) ให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กำกับดูแลบริษัทผู้ถูกร้องทั้งสองแห่ง กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเชิงลึกในรายงานความยั่งยืน และแบบ 56-1 One Report เกี่ยวกับความเสี่ยงและแนวทางการจัดการมลพิษข้ามพรมแดนที่ครอบคลุมถึงพื้นที่จังหวัดน่าน รวมถึงดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน เพื่อความโปร่งใสต่อผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย

(4) ให้กระทรวงสาธารณสุข และกรมควบคุมโรค พัฒนากลไกการเฝ้าระวัง ป้องกัน และการรายงานอุบัติการณ์ของโรคจากพิษปรอทอย่างเป็นระบบในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงที่อาจสัมผัสสารปรอทจากมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากโครงการโรงไฟฟ้าฯ และพิจารณาเพิ่มโรคจากพิษปรอทเป็นโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอนุสัญญามินามาตะที่ประเทศไทยเป็นภาคี

(5) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน และกรมวิชาการเกษตร ตรวจสอบและเฝ้าระวังพันธุ์พืชและคุณภาพดินในพื้นที่จังหวัดน่านที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการโรงไฟฟ้าฯ หรือผลกระทบจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภอดงช้าง และรายงานให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ

และ (6) ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เร่งรัดรายงานการศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดตั้งกลไกศูนย์คัดต่อประสานงานแห่งชาติของประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการสร้างการเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งรับเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินธุรกิจ ตามแนวปฏิบัติสำหรับบรรษัทข้ามชาติขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

2. กสม. ตรวจสอบกรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ กอ.รมน.ภาค 4 สน. ละเมิดสิทธิผู้ถูกควบคุมตัวในศูนย์ซักถาม และปรับปรุงระบบกล้องวงจรปิดให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้โปร่งใสและตรวจสอบได้

นายภาณุวัฒน์ ทองสุข รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้การใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษ (กฎอัยการศึก) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 กรณี ซึ่งมีประเด็นสำคัญว่า เจ้าหน้าที่สังกัดกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ได้ละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนกิจของผู้เสียหายหลายราย กรณีแรกเกิดขึ้นระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2566 โดยผู้เสียหายถูกควบคุมตัวและเข้าสู่กระบวนการซักถาม ณ ศูนย์ซักถามของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) (ผู้ถูกร้อง) ผู้ร้องอ้างว่าเจ้าหน้าที่ดำเนินกระบวนการซักถามที่ยาวนานและต่อเนื่องจนล่วงเลยเวลาปฏิบัติศาสนกิจและเวลารับประทานอาหาร ขณะดำเนินการวิธีซักถามเจ้าหน้าที่ใช้วาจาข่มขู่ และนำวัตถุต่าง ๆ มาวางประกอบการซักถามเพื่อให้เกิดความหวาดกลัว สำหรับกรณีที่ 2 เกิดขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2566 ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติการปิดล้อมตรวจค้นและจับกุมผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยผู้เสียหายถูกควบคุมตัวและเข้าสู่กระบวนการซักถาม ณ ศูนย์ซักถามของ กอ.รมน.ภาค 4 สน. เช่นกัน กรณีนี้ผู้เสียหายอ้างว่าขณะจับกุมถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายร่างกายจนมีบาดแผลที่ปากและใต้ตา และขณะดำเนินการวิธีซักถามถูกเจ้าหน้าที่ข่มขู่ว่าจะทำร้ายคนในครอบครัว และถูกกระทำการย่ำยีศักดิ์ศรีด้วยการถ่มน้ำลายใส่ศีรษะ จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า ในประเด็นการทำร้ายร่างกายขณะการเข้าจับกุมตัวของเจ้าหน้าที่ ผลการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ และใบรับรองแพทย์ ไม่พบร่องรอยบาดแผลหรือการถูกทำร้ายตามที่ผู้เสียหายกล่าวอ้าง ส่วนประเด็นการซักถามที่ยาวนานและต่อเนื่องจนล่วงเลยเวลาปฏิบัติศาสนกิจและเวลารับประทานอาหาร นั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ยังคงจัดสรรเวลาให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับประทานอาหารตามปกติวิสัย และ

ปฏิตศานกิจละหมาดในช่วเวลาที่เหมาะสมลัษศานบัญญัติ ในชั้นนี้จึงยังไม่อาจับฟังได้ว่า มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเด็นการข่มขู่และทรมานผู้เสียหายระหว่างการควบคุมตัวในระหว่างการซักถาม จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏข้อโต้แย้งซึ่งเป็นสาระสำคัญโดยฝ่ายผู้เสียหายให้ข้อมูลที่สอดคล้องต้องกันว่า ในระหว่างการควบคุมตัว ณ ศูนย์ซักถามของ กอ.รมน.ภาค 4 สน. เจ้าหน้าที่ได้ใช้วาจาในลักษณะข่มขู่ คุกคาม และสร้างสภาวะอันน่าหวาดกลัวผ่านพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงต่อการข่มขู่หรือการขู่บังคับให้ลงบอกรับผิดชอบ การถ่มน้ำลายใส่ศีรษะ การข่มขู่ว่าจะทำร้ายบุคคลในครอบครัว หรือการขู่บังคับให้ลงบอกรับผิดชอบ การลอบจมน้ำในถังที่มีน้ำสกปรก การนำวัตถุที่มีพิษใส่ลงในการใช้ความรุนแรง เช่น ถูคำหรือฉีดยาพิษมาวางประกอบไว้บนโต๊ะเพื่อกดดันทางจิตวิทยาระหว่างการซักถาม

ในขณะที่ฝ่ายผู้ถูกร้องเรียนได้ให้การปฏิเสธข้อกล่าวอ้างดังกล่าวโดยสิ้นเชิง พร้อมทั้งยื่นพยานหลักฐานเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ เอกสารการเบิกตัว บันทึกความในใจของผู้เสียหายซึ่งระบุว่าไม่ได้รับการปฏิบัติที่มิชอบ ผลการตรวจร่างกายโดยแพทย์ที่ยืนยันว่าไม่พบร่องรอยการถูกทำร้ายร่างกาย ตลอดจนภาพถ่ายกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานที่ควบคุมตัว

อย่างไรก็ดี เมื่อ กสม. ได้พยายามแสวงหาพยานหลักฐานเชิงประจักษ์โดยการร้องขอภาพเคลื่อนไหว (CCTV) ภายในห้องซักถาม ฝ่ายผู้ถูกร้องกลับมิได้ส่งมอบพยานหลักฐานสำคัญดังกล่าว โดยอ้างเหตุผลเรื่องความขัดข้องทางเทคนิคและความเสื่อมสภาพของอุปกรณ์บันทึกภาพในช่วงเวลาที่เกิดเหตุ ส่งผลให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงในประเด็นการทรมานทางจิตใจและการข่มขู่คุกคามขาดพยานหลักฐานดิจิทัลที่จะมายืนยันความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างสิ้นสงสัย

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า โดยที่ศูนย์ซักถามมีลักษณะเป็นพื้นที่ปิดซึ่งอยู่ในความครอบครองและภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสว่ามีได้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมตัวนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ผู้ถูกร้อง ในการที่จะต้องแสดงพยานหลักฐานที่มีน้ำหนัก น่าเชื่อถือและเป็นที่ประจักษ์มากกว่าเพียงคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือเอกสารทางราชการที่จัดทำขึ้นภายในสถานที่ควบคุมตัวนั่นเอง

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่อาจแสดงหลักฐานภาพเคลื่อนไหวอันเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการยืนยันความบริสุทธิ์โปร่งใสตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งกฎหมายบัญญัติหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการควบคุมตัว และการที่ผู้ถูกร้องปล่อยให้ระบบตรวจสอบด้วยกล้องโทรทัศน์วงจรปิดบกพร่องในช่วงเวลาสำคัญ ย่อมถือเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ ขัดต่อเจตนารมณ์ในการป้องกันการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม และทำให้น่าเชื่อได้ว่าอาจมีการปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด

กสม. ยังเห็นว่า การข่มขู่ คุกคาม หรือการประตบัติที่ร้ายแรงที่คุกคามความเป็นมนุษย์ แม้จะไม่ได้ปรากฏร่องรอยบาดแผลทางกายภาพ แต่ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการทรมานทางจิตใจที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของบุคคลไม่ต่างจากการประทุษร้ายร่างกาย และการที่ผู้ถูกร้องอ้างถึงบันทึกความในใจของผู้เสียหายที่ระบุว่าไม่ถูกทำร้ายนั้น เห็นว่า เมื่อเอกสารดังกล่าวจัดทำขึ้นในขณะที่ผู้เสียหายยังคงถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ปิดภายใต้อำนาจของผู้ถูกร้อง ย่อมถือได้ว่าตกอยู่ในสภาวะบีบคั้นและขาดอิสระในการแสดงเจตนาโดยสมัครใจที่แท้จริง จึงไม่อาจนำมาหักล้างข้อกล่าวอ้างเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่สันนิษฐานได้ในชั้นนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ด้วยข้อเท็จจริงและเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2569 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะไปยัง กอ.รมน.ภาค 4 สน. ให้ตรวจสอบหน่วยงานภายใต้บังคับบัญชาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ควบคุมตัวตามกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงเพื่อให้บันทึกภาพเคลื่อนไหวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกควบคุมตัวให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบสภาพการทำงานของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในทุกพื้นที่ที่ใช้ในการควบคุมตัวและซักถามอย่างสม่ำเสมอ และต้องรายงานผลการตรวจสอบต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

30 มกราคม 2569